

पवन चामलिङ्को काव्यकारिता

त्रिभुवन विश्वविद्यालयको मानविकी तथा सामाजिक
शास्त्रसङ्काय, नेपाली केन्द्रीय विभाग
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको आवश्यकता पूरा गर्ने
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सुरेश शर्मा
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर काठमाडौं
२०६७

डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल
शोधनिर्देशक

पवन चामलिङ्को काव्यकारिता

त्रिभुवन विश्वविद्यालयको मानविकी तथा सामाजिक
शास्त्रसङ्काय, नेपाली केन्द्रीय विभाग
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको आवश्यकता पूरा गर्ने
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सुरेश शर्मा
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर काठमाडौं
२०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र सुरेश शर्माले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष, दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको पवन चामलिङको काव्यकारिता शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी .....
(विभागीय प्रमुख)
२. डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल् .....
(शोधनिर्देशक)
३. नरेन्द्रराज पौडेल .....
(बाह्य परीक्षक)

मिति : २०६७/१२/२१

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री सुरेश शर्माले पवन चामलिङको काव्यकारिता शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । संरचनावादी पद्धतिको अनुसरण गरी निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६७÷१२÷१६

.....
डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर काठमाडौं

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र श्रद्धेय गुरुवर डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्को निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । आफ्नो अतिव्यस्त समयमा पनि विश्वविद्यालय तथा आफ्नो निवासमा समेत पर्याप्त समय उपलब्ध गराई उचित निर्देशन गर्नुहुने उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

आफूलाई अप्ठ्यारो परेका ठाउँमा बेलाबेला सहयोग गरिदिनु हुने समादरणीय गुरु प्रा. राजेन्द्र सुवेदीज्यूमा म सदा नमन गर्दछु । मलाई यहाँसम्म ल्याउन हरसम्भव प्रयास गर्नुहुने मेरा माता-पिताको म ऋणी छु । शोध तयारीका लागि आफ्नो बहुमूल्य समय पनि मेरो लागि खर्च गर्नुहुने र विभिन्न प्रकारका आवश्यकीय जानकारी प्रदान गराइदिनु हुने सिक्किम सरकारका सम्माननीय मुख्यमन्त्री एवं यस शोधपत्रका शोधनायक कवि पवन चामलिङज्यू मेरा लागि पूजनीय हुनुहुन्छ । यस्तै शोध तयारीका लागि विभिन्न पुस्तकहरू उपलब्ध गराउँदै व्यस्तताका बावजुत मेरा लागि आफ्ना मूल्यवान् समय दिनुहुने सिक्किम सरकारका माननीय मन्त्री चन्द्रबहादुर कार्कीज्यूमा म सदैव श्रद्धानत छु । यसै क्रममा सामाग्री सङ्कलनदेखि प्रस्तुतिसम्मको समयमा निरन्तर साथ दिने सिक्किम प्रान्तका श्री बी.पी. राईज्यू श्री विमल राईज्यू मेरा लागि स्मरणीय हुनुहुन्छ ।

शोधकार्य तयारी गरिरहँदा मलाई सहायता गर्ने साथीहरू जगदीश बाँस्कोटा, हरि भण्डारी, मुना चौलागाईं, प्रकाश बस्नेत, कृष्णमाया मगर, महेन्द्र भण्डारी, शेरबहादुर कार्की, रोबिन साम्पाङलाई धन्यवाद दिन्छु । यसै गरी टङ्गणमा महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने भाइ रविन राई र कन्काई प्रेसका सम्पूर्ण सदस्य साथीहरूलाई हृदयबाट नै धन्यवाद दिन्छु ।

शोधार्थी

सुरेश शर्मा

नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर काठमाडौं

विषयसूची

	शीर्षक	पृ सं.
पहिलो परिच्छेद		१
शोध परिचय		१
१.१.	शोधशीर्षक	१
१.२.	शोधपत्रको प्रयोजन	१
१.३.	विषय परिचय	१
१.४.	समस्याकथन	१
१.५.	शोधको उद्देश्य	१
१.६.	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.७.	अध्ययनको औचित्य र महत्त्व	५
१.८.	शोधपत्रको क्षेत्र र सीमाङ्कन	५
१.९.	सामग्री सङ्कलन विधि	६
१.१०.	शोधविधि	६
१.११.	शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद		७
पवन चामलिङको सङ्क्षिप्त परिचय		७
२.१.	जीवनी	७
२.१.१.	जन्म र जन्मस्थान	७
२.१.२.	बाल्यकाल	७
२.१.३.	शिक्षादीक्षा	७
२.१.४.	पारिवारिक स्थिति र आर्थिक अवस्था	८
२.१.५.	स्वभाव र रूचि	८
२.१.६.	साहित्यिक संलग्नता	८
२.१.६.१	लेखनको आरम्भ र विस्तार	८
२.१.७.	सामाजिक संलग्नता	९
२.१.८.	राजनीतिक संलग्नता	९
२.१.९.	सम्मान तथा पुरस्कार	१०
२.२.	व्यक्तित्व	१०
२.२.१.	साहित्यिक व्यक्तित्व	१०
२.२.१.१.	कवि व्यक्तित्व	१०
२.२.१.२.	गीतकार व्यक्तित्व	११
२.२.१.३.	प्रबन्धकार व्यक्तित्व	११
२.२.१.४.	सम्पादक व्यक्तित्व	११
२.२.१.५.	समालोचक व्यक्तित्व	१२
२.२.१.६.	प्रकाशक संरक्षक व्यक्तित्व	१२
२.२.२.	साहित्येतर व्यक्तित्व	१२

२.२.२.१.	सामाजिक व्यक्तित्व	१२
२.२.२.२.	राजनीतिक व्यक्तित्व	१३
तेस्रो परिच्छेद		१५
पवन चामलिङ्को कविता यात्रा		१५
३.१.	पृष्ठभूमि	१५
३.१.१.	पहिलो चरण (सन् १९६७ देखि १९७८सम्म)	१६
३.१.२.	दोस्रो चरण (सन् १९७९ देखि १९८६सम्म)	१७
३.१.३.	तेस्रो चरण (सन् १९८७ देखि १९९३सम्म)	१७
३.२.	निष्कर्ष	१८
चौथो परिच्छेद		१९
कविता विश्लेषणको प्रारूप		१९
४.१	परिचय कृतिकार र कृति	१९
४.२	विभाजन कृतिका प्रमुख भागहरू	१९
४.३	सङ्गठन : कृतिको आङ्गिकता	१९
४.४	वस्तु : प्रमुख आधार सामग्री	२०
४.५	सहभागी : चरित्र र चरित्रचित्रण	२०
४.६	परिवेश : स्थान, समय र वातावरण	२०
४.७	उद्देश्य : प्रयोजनमूलकता	२०
४.८	दृष्टिबिन्दु : लेखकीय अवस्थिति	२०
४.९	भाषाशैलीय विन्यास	२१
४.१०	व्याख्या तथा निष्कर्ष	२१
पाँचौँ परिच्छेद		२२
पवन चामलिङ् 'किरण'का कविताहरूको विश्लेषण		२२
५.१.	परिचय	२२
५.२.	वीरको परिचय....कवितासङ्ग्रहको विश्लेषण	२२
५.२.१.	परिचय	२२
५.२.२.	विभाजन र सङ्गठन	२३
५.२.३.	वस्तु	२४
५.२.४.	सहाभागी	३९
५.२.५.	परिवेश	४०
५.२.६.	उद्देश्य	४२
५.२.७.	दृष्टिबिन्दु	४३
५.२.८.	भाषाशैलीय विन्यास	४५
५.२.९.	निष्कर्ष	४८
५.३	अन्तहीन सपना.... कवितासङ्ग्रहको विश्लेषण	४९
५.३.१.	परिचय	४९
५.३.२.	विभाजन र सङ्गठन	५०
५.३.३.	वस्तु	५१
५.३.४.	सहाभागी	६४

५.३.५.	परिवेश	६५
५.३.६.	उद्देश्य	६७
५.३.७.	दृष्टिबिन्दु	६९
५.३.८.	भाषाशैलीय विन्यास	७१
५.३.९.	निष्कर्ष	७४
५.४.	म को हूँ ? कवितासङ्ग्रहको विश्लेषण	७५
५.४.१.	परिचय	७५
५.४.२.	विभाजन र सङ्गठन	७६
५.४.३.	वस्तु	७६
५.४.४.	सहभागी	८५
५.४.५.	परिवेश	८६
५.४.६.	उद्देश्य	८९
५.४.७.	दृष्टिबिन्दु	९०
५.४.८.	भाषाशैलीय विन्यास	९३
५.४.९.	निष्कर्ष	९६
छैटौँ परिच्छेद		९७
पवन चामलिङ्का काव्यप्रवृत्ति		९७
६.१.	परिचय	९७
६.२.	पवन चामलिङ्का काव्यप्रवृत्ति	९७
६.३.	निष्कर्ष	१२५
सातौँ परिच्छेद		१२७
उपसंहार तथा निष्कर्ष		१२७
७.१.	उपसंहार	१२७
७.२.	निष्कर्ष	१२८
सन्दर्भग्रन्थसूची		१३१

चिह्न प्रयोग र सङ्क्षेपीकरण

चिह्न

/
-
;
...
.....

अर्थ

वा, र
निर्देशन, योजक
अर्धविराम
केही अंश
क्रमशः

सङ्क्षिप्त रूप

ई.सं.
क्र.सं.
चौ.सं.
डा.
ते.सं.
त्रि.वि.
दो.सं.
प्र.सं.
पृ.
वि.सं.
सम्पा.

पूर्ण रूप

ईश्वी संवत्
क्रम संख्या
चौथो संकरण
डाक्टर
तेस्रो संकरण
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दोस्रो संस्करण
पहिलो संस्करण
पृष्ठ
विक्रम संवत्
सम्पादक